

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

פנתחת את הישיבה.
אני מקדמת בברכה את אורחינו הנמצאים אתנו כאן היום. אנחנו עוברים לסעיף הראשון שלנו בסדר-היום: חוק שירות המדינה, תיקון מס' 17. בקריאה הקודמת דובר על זכותה של האלמנה שהגיעה לגיל פרישה וצברה מכוח עצמה זכות לפנסיה בשיעור של 70%. יוצא אישוא, לאור המצב שנוצר שעם פרישתה היא מגיעה ל-70% מכסימום - נפסקת הקצבה. הצעת התיקון אומרת שיש להמשיך את הקצבה מכוח שאיריש עד למכסימום של 90%. אנחנו מצאנו לנכון והחלטנו להכניס גם את ענין נפגעי תאונות עבודה בקשר לגמלאות כמל ומאשרים שהקצבה תגיע עד ל-90%; וכך מאמצים את ענין הפנסיה בהתאם לניסוח שנתקבל בוועדה ביום ב'. לכן, מונחת בפנינו עתה הנוסחה כשלמות אחת גם לגבי אלמנות וגם לגבי נפגעי התאונות עבודה.

ה. פנחסוביץ:

(קוראת את הצעת התיקון לסעיף 32 שבדף הלבן).
הסימא מתייחסת לשתי הפסקאות, כי פעמיים נזכר

70% ופעמיים זה מיותר.

ל. דיציאן: בגלל הפעמיים יעלו אמילו ל-180%.

ה. פנחסוביץ:

הוועדה תאשר את הדברים עקרונית ואנחנו נבדוק אותם מבחינה טכנית.

ה. זיידל:

אני כמובן תומך בתיקון. אני מבין שהשינוי העיקרי הוא לגבי נפגעי עבודה והביטוח הלאומי,

וזו השוני לגבי הכפל.

אנחנו דיברנו על בעיית האלמן ובמידה שיש
חל התיקון. . (היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: זה חל גם על הפעולה).

ה. פנחסוביץ:

בכל מקום שנאמר אלמן יקראו גם אלמנה. הדבר יהיה בכל חוקי הגמלאות. התיקון הזה מכסה את התיקון שבא יותר מאוחר. בסעיף 2 של הצעת תיקון בדף הלבן כתוב: תחולה וצריך להיות תחילה.

ל. דיציאן:

אני באופן עקרוני נגד חקיקה ריטרואקטיבית, כי בעקמיין זהו תקציב.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

האוצר הציע את זה. הצעת התיקון הייתה בוועדת העבודה בקריאה מוקדמת וזה מוסכם שזה בתוך

שנת התקציב הזאת.

ל. דיציאן:

אני לא אביש הסתייגות אפילו אם האוצר הסכים. אני לא מוכרח להסכים. אני נגד כל חקיקה ריטרואקטיבית, כי עד אשר החוק יקבל תוקף זה יהיה 15 בסברואר וישלמו אותו מה-1 באפריל. אני לא אביש הסתייגות. אבל אני רוצה שהדברים יהיו ברורים.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: זה נרשם.

ת. פנחסוביץ: (קוראת את "הוראות מעבר").

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: זה מה שהחלטנו ביום ב' ועל-ידי-כך אישרנו את החוק. אנחנו נבקש את הניסוח הסופי על-מנת שנוכל לאשר את החוק בקריאה שניה ושלישית.

ה. זיידל: אני רוצה להביע את התרכתי ליושבת-ראש הוועדה על החוק.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: אני רוצה להודות לכם על הסיוע.

2. חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 5), תשל"ז-1977:

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: הצעת חוק זו כבר עמדה בסדר-יומנו לפני שנתיים ורצינו לסיים את הדיון בהצעת חבר-הכנסת יודין. לפי בקשת חברי-הכנסת דיציאן וזיידל שלא לדון בהצעת חוק חדשה, אלא להמשיך בדיוני הוועדה בהצעה. בהתאם לכך הלמדתי סעיף זה בסדר-יומנו. אז ביקש חבר-הכנסת דרובלס התייעצות והזכות הזו ניתנה לו והיום אני מעמידה סעיף זה לדיון ואני מאמינה שנוכל גם לסכם היום.

חברי-הכנסת, כאשר הופיעו כאן נציגי לשכת התיאום ביקשנו את חוות דעתם ואני מניחה שיש לכם החומר.

מר ברק: הסעיף קובע עונש פלילי על הפרת הוראות מהוראות פרק ב' - אלה הן הוראות שירות התעסוקה. יש פה מספר עבירות מאלה שהציע חבר-הכנסת יודין. אבל בעיקר זה מופיע בסעיף 42 לחוק. למעשה, זה כולל עוד עבירות. הסעיף הזה נוסח בצורה הכוללת מספר עבירות. החידוש פה הוא בסעיף 42 לחוק שירות התעסוקה.

(קורא את סעיף 42 לחוק שירות התעסוקה).

ה. זיידל: ההגבלה היחידה זה ענין בטחוני.

ל. דיציאן: ועל זה לא היה שום עונש.

מר ברק: מה זה אפליה? זה לא כשיר לעבודה. אם מעסיק מחפש בעל מקצוע מסויים, או עובד בדרגה מסויימת; אזי, אם מעדיפים בעל מקצוע על מישהו שאיננו בעל מקצוע - זו איננה אפליה. בעל מקצוע מבין את המלה אפליה. כאשר באים שני אנשים בעלי נתונים שווים ואז אצורה האפליה בשל הסיבות האלה. אבל זו לא חיתה העבירה היחידה ואדם יכול לממש את זכויותו, נשארה גם היום התביעה העיקרית. עצם העובדה שעושים את זה - זו עבירה פלילית. אין מונעים מלהגיש תביעה אזרחית. האמת היא שלא ידוע שהיו

מר ברק:

תביעות על בסיס הסעיף הזה; מצד שני - אינני חושב שהתופעה של אפליה במדינת ישראל היא תופעה נפוצה, או חמורה, או תופעה לאומית שהותח בעיה לאומית בענין הזה. אלה הם שני צדדים של המטבע. אבל גם הבעיה לא היתה בעיה שעמדה בדרגה הראשונה בסדר העדיפויות של מדינת ישראל. לכן, את זה הממשלה לא הגישה על-מנת להפוך את הסעיף הזה לעבירה פלילית.

אך כאשר חבר-הכנסת יודין הציע את הצעתו ראינו לנכון לעצמנו לא להתנגד להצעה הזו, כי בכל זאת קיום סעיף כזה בספר החוקים של מדינת ישראל, אינני חושב שאפשר להתנגד, או אפשר לסרב שזה יהיה לעבירה פלילית. זה בכל זאת אחד מסעיפי היסוד. זה לא חוק יסודי במשמעותו. אבל זה בכל זאת סעיף מאד-מאד יסודי ומרכזי מבחינה ערכית, ואני מדבר על הצד הערכי, זהו סעיף מאד חשוב אצלנו ואי-אפשר לבוא ולהגיד שאם מתנגדים להצעה להפוך את זה לעבירה פלילית - זה לא יהיה כך.

אנחנו ערים לכל הקשיים הכרוכים בביצוע החוק הזה העלול להטיל מעמסה כבדה מאד מפני שלהוכיח עבירה על סעיף זה - קשה מאד. אבל בכל זאת אנחנו חושבים שסעיף כזה בספר החוקים שלנו, כאשר באה הצעה להפוך זאת לעבירה פלילית. אני חושב שהכנסת יכולה לאשר זאת.

ה. זיידל:

אין ספק שאני שייך לאלה שבמשך שנים מתריע נגד העובדה שממלים אדם מהמת גילו. אני קראתי בעיון את הצעת החוק ויש לי כמה שאלות: האם החוק יחול גם על עובדי מדינה והשירות הציבורי? האם החוק יבטל את ההסכמים המיוחדים שיש לאנשים מבוגרים הנמצאים היום בשירות המדינה? כי אני ראיתי הוראות מפורטות של ראש המנגנון שאדם שמתקבל לאחר גיל 50 אין לו זכויות סוציאליות. הוא יכול להתקבל לעבודה ולכלול את כל הזכויות שהוא יקבל מכל מוסדות הציבור?

האם הכוונה שהוא יקבל זכויות סוציאליות כמו כל אדם? אם אכן כך הכוונה שהוא יקבל את כל הזכויות הסוציאליות - אני אתמוך בחוק, כי הוא בא להגן על הדברים החשובים במדינה. אם קרנות פנסיה מקבלות את האדם הצעיר, הרי אינן מקבלות אדם שהוא למעלה מ-55 שנה. אזי, אם אנחנו הולכים בכיוון של ביטול האפליה שמה הוא נראה בקנה מידה רחב יותר, כי אנחנו יודעים שבבית-הרושת לודזיה מקבלים דווקא אנשים מבוגרים לעבודה שאין להם בעיות של ילדים וימי מחלה שלהם. אבל יש קושי ב"מבטחים", כי הם אינם מקבלים אדם לביטוח פנסיה. אם כוונת הצעתו של חבר-הכנסת יודין להסיר את ההפליה בכל התחומים ולתת לאדם העובד זכויות סוציאליות - אני תומך בכל לב בחוק הזה, במתן קנס; ודבר זה יחול על כל הסקטורים ויבטל את ההסכמים המיוחדים. בענינים אלה הייתי רוצה לקבל תשובות ברורות גם מנציבות שירות המדינה.

ל. דיציאן:

אני מתנגד לחוק ואני רוצה לנמק את הסיבות: אני מתנגד לחוק שירות התעסוקה, אשר קיים כבר שנים רבות. במשך הזמן לא היו כל תלונות בקשר לאפליה גזעית. הטענה היחידה היתה בקשר לגיל. למעשה, איש לא יוכל להוכיח לעולם, ואם המעסיק איננו טפס להגיד בפני עדים שהאיש לא נתקבל לעבודה מטעמי גיל. אזי, בידי שירות התעסוקה ישנו אמצעי, ובעיקר, אם הוא הגיע למסקנה שזוהי הסיבה והוא לא ישלח מישהו אחר לעבודה, ואף אחד אינו רשאי להוציא עובדים ללא אישור שירות התעסוקה, ואם המעסיק יקבל אדם בניגוד לשירות התעסוקה - הוא בין כך עבר עבירה פלילית, כי זוהי פונקציה של שירות התעסוקה. לכן אני מתנגד להפוך את המעסיק שאינו רוצה לקבל אדם שנשלח אליו על-ידי שירות התעסוקה בפני מצב שהוא ייהפך לעבריין. זו גם היתה הסיבה שבזמנו לא קיבלתי את ההצעה ההופכת את הענין לעבירה פלילית. לכן

ל. דיציאן:
אני מציע לגנוז את ההצעה.

מ. דרובלס:
אני מבין את כוונת החוק. אבל באופן ממש יש לי ספקות אם צריך לקבל את החוק. אני הייתי מבין לו היינו מנסים ללכת בשלבים בהחלת החוק והיינו אומרים בואו ונראה כיצד יעמדו בחוק מוסדות ציבור. בביקורי בארץ נזדמן לי להיות ביקב בראשון לציון ודיברתי עם המעסיק ועם העובדים. המעסיק אמר לי: הלוואי ויהיו לי הרבה עובדים מבוגרים, כי הם פחות נעדרים מהעבודה והוא מבקש להמשיך ולהעסיק אותם. לעומת זאת אנשים בגיל מסויים מתקשים לקבל עבודה מסיבות שונות מאחר ולא יכולים להבטיח להם מעמד והנאים סוציאליים. עובד שישלח על-ידי שירות התעסוקה והוא בגיל 55 שנה אף פעם אי-אפשר יהיה להוכיח שלא קיבלו אותו לעבודה בגלל גילו. הקושי העיקרי יהיה בסקטור הפרטי ואני מרשה לומר שהוא יהיה פחות בסקטור הציבורי.

לכן אני אומר שאני הייתי יכול להיות בעד הצעת החוק לו אפשר היה לבצע אותה באמצעות צו ולהחיל אותה בראשונה על מוסדות ציבור ונראה כיצד הוא פועל ואחר-כך אפשר יהיה ליישם אותה ולהחיל אותה על כלל המשק. אין לקבל את החוק כמות שהוא ויש לגנוז אותו כבר בקריאה טרומית. אנחנו נדון בו בכנסת התשיעית באותו הרכב, שאני מקווה שכולנו נהיה בו.

ל. דיציאן:
אם איזו שהיא עירייה מסרבת לקבל עובד מפני שיעמידו לדין פלילי את ראש העיר, או בשירות המדינה יעמידו לדין את נציב שירות עובדי המדינה, או את השר, או את מנהל האגף?

מר ברק:
אנחנו צריכים להבחין בשלושה דברים: א) החילת סעיף 42 כפי שהוא חל על המדינה ועל הגופים הציבוריים. זו פשמעות התיקון לגבי אלה. אשר לבעיית הזכויות הסוציאליות - סעיף 42 כפי שהוא חל על המדינה ועל הרשויות המקומיות ועל כל מעביד במדינה. הוא אינו החלטה או איסור הפליה, אלא כפי שהוא כתוב הוא חל על כולם.

באשר לעבירה פלילית - אי-אפשר להעמיד את המדינה לדין פלילי לא לפי החוק הזה ולא לפי כל חוק אחר, זה לא קיים, ולא מפני שזהו חוק שירות התעסוקה, אלא מפני שהמדינה אינה עומדת לדין פלילי. אני אומר שזה לא יכול להיות "בני דפינישן". (ה. זיידל: האם המדינה צריכה להיות זקוקה לשירות התעסוקה?) כן! יש דרגות. יש דרגה שהיא נתינת רשות לרשות התעסוקה להעמיד לדין רשות מקומית - כאן אין חנינה כמו שיש למדינה.

ה. זיידל:
לפני חוזר של מר שלאין, ראש המנגנון של עיריית תל-אביב, ובו נאמר שכל עובד שמגיע לגיל 50 שנה צריך להתחום על מסמך שהוא מוותר על הזכויות הסוציאליות - האם זוהי אמליה או לא?

מר ברק:
הוויתור על זכויות סוציאליות הקבועות בחוק - אינו ניתן אפילו אם הוא יחתום 20 פעם זה לא יעזור לו. ישנם דברים שאינם כתובים בחוק הפנסיה. אזי, כל זמן שאין חוק פנסיה כללי במדינה והממשלה צריכה להגיש חוק פנסיה, אין חוק. אבל כאשר יהיה חוק פנסיה אי-אפשר יהיה לוותר גם על זה והסדרי הביניים - מחוץ לעובדי המדינה שקיימים בחוק - הרי כל מה שקבוע בחוק אינו ניתן לוותר. הזכויות קבועות

מר ברק:

בחוק ובמידה שקיים ויתור, הוא קיים בחוק ומעוגן בחוק, ובמידה וזהו ענין חוזי - זה חל גם על זכויות הפנסיה. אז הכתובת איננה לחקיקה, אלא הכתובת היא לאותם הגופים המנהלים את ההסכמים על תנאי העבודה וכמה ייאפשרו או לא ייאפשרו את התנאים וזה כלל לא במסגרת שלנו. לכן אני חושב שהנושא של תנאי הפנסיה כלל אינו שייך לענין זה.

אני בהחלט מודה ומתוודה שחוק זה מטיל על המדינה, על משרד העבודה עומס קשה של הוכחה - אין מחלוקת בשאלה זו, אבל אנחנו נתמודד עם השאלה הזו אם יתקבל החוק, כמו שאנחנו מתמודדים עם בעיות קשות אחרות. הבעיה היא קשה מאד ולא ניתן להסתיר עובדה זו.

י. יודיין:

בכל גילוי הלב הקיים אני מוכרח להגיד שהערות חברי-הכנסת אכזבו אותי. ישנם דברים שהייתי רשאי לחשוב שהם מעבר להילוקי דעות פוליטיים ומפלגתיים ויכולים להתקבל על דעת הכל, כי אם כולם משוכנעים שיטנה תופעה שצריך להאבק בה ואני בדברי בכנסת לא רק שלא הגזמתי, אלא השתדלתי למחן אותם, כי אינני חושב שכמת הכנסת באמת מתאימה לדיבור פתטי ללא הגבלה. אבל אני רוצה לומר שישנן כאן תופעות מכווערות בחיינו שפוגעות בחלק רחב של אנשים: זהו היחס הברוטאלי לאנשים מבוגרים המקובל בחברה שלנו - זהו דבר שהמצפון האנושי אינו סובל.

אני רוצה לומר בכל ההכרה וצלילות הדעה שיש לעשות הכל כדי לעקור את התופעה מהשורש. באסיפות הסברה במקומות שונים התקיימו אותי האנשים ושאלו אותי: מה אתם עושים עם בני ה-50 שנה או 45 שנה; או איך אתה יכול לדבר על עליה אם אותו עולה איננו עצמאי היכול לפתוח לו עסק משלו - איך לסיכוי לקבל עבודה. זוהי אולי עובדה קיימת שקיימים חוזרים פנימיים ותקנונים שונים במוסדות שונים האוסרים קבלת אדם מעל לגיל מסויים. יש ומפטרנים אדם וכעבור שבועיים מקבלים עובד חזרה ובלבד שלא יקבל קביעות.

חובה על בית-המחוקקים לטפל בתופעה בעזרת תחיקה. חוק שירות התעסוקה משנת 1959 מדבר באופן מפורש על מניעת אפליה ואני רוצה לתקן את דברי מר ברק ולומר: לא ראיתי בקיום האפליה תופעה לאומית. להיפך, בשטח האפליה בגיל זוהי תופעה לאומית ואני אומר את הדברים בכל האחריות. עובדת קיומו של החוק במשך 16 שנה בצורתו הנוכחית, ללא ענישה, לא סייע לעקור את התופעה מהשורש. איך להביא לדין פלילי את העבריינים - שירות התעסוקה יצטרך לעבוד קשה כדי להוכיחם. אבל אני מאמין שבעצם העובדה שהחוק יעמוד על פסים של ענישה פלילית ושירות התעסוקה יוכל לבוא אל המעסיקים מסמכותו של החוק - אני חושב שדבר זה יקל על שירות התעסוקה. ועדי העובדים אינם מטפלים בבעיה הזו. לכן צריך לפתור אותה בחזית רחבה יותר. זוהי חובתו האלמנטרית של בית-המחוקקים. מדוע שלא יהיה חוק בעל סמכות לאומית.

שאל חבר-הכנסת זיידל אם החוק יחול על כולם - אני מקבל את ההסברים של מר ברק ואם שירות המדינה הוא העברייני ומטפלים בו כפי שמטפלים ואנחנו לא נקרא לדין את המדינה. אבל יש דרכים אדמיניסטרטיביות לטפל בכך. אני מצטרף לדעתו של מר ברק, כי התיקון העלה את כל הזכויות הנובעות מחוקים אחרים בשטח התעסוקה כמו: ישנן זכויות הנובעות לאיגודים המקצועיים - נשתף פעולה יחד עם קרנות הפנסיה. כאן כתוב שהדברים מכוונים לבעלי ותק של 10 שנים. מדוע שלא יהיו מכוונים לבעלי ותק של 6-8 שנים, מדוע שלא תהיה תקרה אחרת? קיימת הגבלה מסויימת המתקשרת על רקע של גיל. יכול להיות שבל זאת צריך להכניס רגועים. אינני יודע אם צריך להפריד את חוק הפנסיה מהביטוח הלאומי. ישנם דברים שצריך להטיל על האיגוד המקצועי; ואולי על-ידי קבלת חוק זה אפשר יהיה להפעיל יותר את האיגוד המקצועי. אבל במסגרת חוק זה אינני מתכוון לענות על

י. יודין:

שאלות שנמצאות במסגרת כל חוק אחר ואי-אפשר לענות עליהן כאן.

חבר-הכנסת זיידל דיבר על כך במדור הקשישים שהטוב ביותר הוא האוייב של הטוב. בל נחפש פרפקציה של 100% כדי להתגבר על מוס.

אשר לדברי חבר-הכנסת דיציאן - באין סעיף

זה בחוק לא היה למעשה מי שיתאונן. האנשים קיבלו את הדברים כמצב קיים ואין על מה להאבק. המצב הזה כל-כך מושרש בתודעה של החברה הישראלית שכלל לא מעלים על הדעת איזה שינויים אפשר להת לחוק. אני חושב שעל-ידי קבלת החוק האנשים יתעוררו לעמוד על זכותם. אינני משלה את עצמי שאז בבת אחת שירות התעסוקה ובית-הדין לעבודה יוכלו לשנות את המצב. אבל ייווצר בסיס ליצור מצב חדש. על בסיס זה יתמודדו עם הבעיה הקשה של הוכחה. אבל אני משוכנע שיתגברו עליה; ואם יתברר שזה חוק ועל-פי המצב יעידו שקיימת אפליה, אם אמנם קיימת אפליה, אזי היא על בסיס זה בלבד.

אין בדעתי להכביד על המעסיקים והדברים יתבררו

לאחר קבלת החוק. לכן, אני פונה באפילו לקבל את החוק שהגשתי עוד ב-17 במאי בהתייעצות עם שר המשפטים ובטופו של דבר מוגש עתה הנוסח הסופי.

ה. זיידל:

ידידי יודין, איך לו להתרעם על חברי-הכנסת

ואני תומך בעקרון ושני החברים שדיברו נגד הם

עשו זאת בגלל המצב המיוחד שקיים במוסדות ציבור. אנחנו שנינו היינו חברי הוועדה המרכזת כאשר לשמנו על כך, הדי בהסתדרות אי-אפשר היה להגיד שאין מקבלים אדם. אבל כל 9 תודשים היו מודיעים לו שעליו להפסיק את עבודתו ולאחר מכן קיבלו אותו חזרה לעבודה. עשו זאת מחמת גיל. לכן, אני חושב שיש לתקן דברים מהיסוד. כאשר קיבלתי משר האוצר את הצעת התיקון נגד אפליה בשירות המדינה אמרתי לו שזה יפריע בקבלת עולים מבוגרים לעבודה. דיברתי על כך גם עם שר העבודה. אני רוצה שגם בבנק הפועלים לא יגידו לאדם שהוא מעל לגיל 35 שנה שהוא איננו מתאים. חבר-הכנסת יודין, אתה הוצאת קטע מהענין, והקטע הזה איננו פותר, כי אני חרד לפתרון בעיית האפליה הגילית ובראש ובראשונה במוסדות ציבור. אני שומע ממר ברק שאה שירות המדינה אי-אפשר להעניש. כן הייתי רוצה לדעת מה דעתו של שר האוצר על החוק הזה. מכל מקום, יש בלבי הרפורמים אם התיקון פותר את הבעיה במדינה.

ל. דיציאן:

לא שוכנעתי על-ידי חברי-הכנסת זיידל ויודין.

אם ישלח אדם מבוגר למקום עבודה ולא נתקבל

והיה ברור מראש שזה מטעמי גיל - האם ישתמשו בסנקציות ולא ישלחו יותר אדם

לאותו מקום עבודה? . . . (מר ברק: לא היה ברור מראש שזה מטעמי גיל). האפליה

הבולטת ביותר היא במוסדות ציבור, ברשויות מקומיות, בסוכנות ובהסתדרות.

בפעולות הסברה ושכנוע טרם התחילו, ואנחנו יודעים שהעסקת אנשים בשירות הציבורי

זה דבר קשה, וזה "כלוך ורוק שופ" וטיעונים יש בלי גבול. אזי לבוא ולהגיד

מראש שהחוק יחול על קבוצה מצומצמת ביותר ולהגיע למסקנה שמפירה את ההוראות האלה,

והיום המדינה מפירה את החוק הזה בצורה הברורה ביותר. המדינה אינה יכולה להפך

חוק, רק הממשלה יכולה להפך חוק. אזי, בדרך כלל, קבענו בחוק שצריך להמנע וצריך

למנוע אפליה. אני חושב שהמחוקק בזמנו בכוונה תחילה לא הסך להוראה בעלת

עונשים, כי הוא ידע שהוא לא בר-ביצוע.

מ. דרובלס:

מאחר וישנן ספקות באיזו מידה החוק יוכל לעמוד במבחן וכח ההוכחה הוא לא מן הדברים הקלים, אני הייתי מציע לבעל ההצעה לקבל את הצעתי: אולי בשלב הראשון יש להחיל את החוק רק על מוסדות ציבור, כי הם פחות אינטרסנטיים. לאחר תקופת נסיון מסויימת אפשר יהיה להוציא צו הרחבה. אבל היום לבוא ולהציע הצעת חוק שאנחנו לא נוכל לעמוד, דומני שהדבר מיותר בהחלט. אי-אפשר לסגור הרמטית את בעיית הקיפוח הגילי. אבל להביא הצעת חוק שמחמירה בנושא זה של אפליה ויש צורך באיזה שהוא לחץ כדי להפסיק אותה.

לכן, כאשר חבר-כנסת מביא הצעת חוק שבעיקרה היא מוצדקת נעביר אותה לקריאה ראשונה וכאשר היא תחזור מהקריאה הראשונה אפשר יהיה לגרוע. אבל אם אתה תציע שזה יהיה מה-17.5.76 ורק על המשק הציבורי - זהו דבר אחר.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

לזכותם של חברי ועדת העבודה ייאמר בכנות שהם תמיד פתוחים לשכנוע ולהבנה. אשר להצעת החוק המונחת לפנינו - אין לי שום ספק שהצעת החוק באה למקד את הנושא, את ענין האפליה מטעמי גיל שהתרענו עליה. אני אינני מציעה שנקשור דבר שקשור לחוקים אחרים והסכמים אחרים שהם מחוץ לחוק שירות התעסוקה.

חוק שירות התעסוקה מתמקד לגבי שליחת אנשים לעבודה לקבלת עבודה; דווקא משום כך, חבר-הכנסת דיציאן חקושי בהוכחה. אבל במידה שהוכח שהיתה הפליה מטעמי גיל. אדדבה, זה יוכל להיות גורם מרחיע והלוואי ולא ישתמשו בכך. אבל אם פעם יתגלה דבר זה - צריך לטפל בו במלוא החומרה. על-כן אני אציע אמיל לחברי-הכנסת שהצעת חוק זו תובא פה אחד לקריאה ראשונה ללא התנגדות. אחר-כך הוזרת הצעת החוק לוועדה ואז יתכן שנרצה להציע כך או אחרת.

ל. דיציאן:

אני נתקלתי גם בוועדה זו וגם בוועדת השירותים הציבוריים שכאשר חוק מובא לדיון - וזה בהתאם לתקנון הכנסת - ועובר בקריאה ראשונה, אין לוועדה ברירה, אלא היא צריכה להצביא אותו לקריאה שניה ושלישית. זה איננו חוק שאתה יכול לעשות פיליבסטר על נוהלי הדיון בחוקים. אזי, אני אומר שאני אביע את דעתי מעל במת הכנסת בצורה הברורה ביותר, ואינני רוצה, חבר-הכנסת יודין, שהחוק יעבור בקריאה ראשונה. לפי המצב היום אני אציע למחוק את הסעיף הזה בקריאה ראשונה. אני כאן אינני מצביע בעד, אני נמצע.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

יש הסכמה לאפשר לחבר-הכנסת יודין להביא את החוק לקריאה ראשונה עם התיקון שהכנסנו בשבוע שעבר, ואנחנו נבקש להכין את החוק לקריאה ראשונה.

ל. דיציאן:

בהצעות לסדר-היום ישנם בסך-הכל 7 חברי-כנסת שונים שהביאו הצעות בקשר לבוררות חובה. . . (היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: 4 כולל ההצעה של חבר-הכנסת נוף). בינתיים נתקבל בקריאה טרומית חוק ספציפי. . . (היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: על אותם החוקים מדובר).

מ. ורמז:

הצעות החוק הן של חברי-הכנסת: דיציאן, אבטבי, גולן ושערי.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: ביום ה' אנחנו מקיימים דיון בהצעות החוק לבוררות חובה ותופיע משלחת של ההסתדרות בראשותו של משל ויחד אתו יבואו הסתדרות פועלי המזון והמתכת.

3. התערבות יחסי העבודה בשירותים הציבוריים:

י. נוריאלי: (קורא את מסקנות הוועדה).

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: הדין הראשון הוא צילום של המצב בחודשים ינואר-ספטמבר ולגבי חודשים ינואר-נובמבר זהו רק אומדן. אבל ינואר-ספטמבר - אלה הם נתונים מדויקים. לכן, אני מציעה למחוק את המלה "הקדמה" בעמוד הראשון.

מ. ורמון: בסוף אפשר לצרף את הנתונים, אבל לא בהקדמה ולכתוב: ראה בטח זה וזה שבו ישנם הנתונים

של השביתות וההשבחות.

ל. דיציאן: אינני יודע אם הנתונים הם גם לגבי השירות הציבורי?

נ. אורי: הם מצויינים לפי הענפים.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: הוגשו לנו נתונים כללים על השביתות, מספרים אלה כוללים גם את השביתות בשירות הציבורי. יחכן ואנחנו נהיה זקוקים למטפריים על השביתות בשירות הציבורי ונצטרף אותן לכאן, ועל זה לא נתוכח, ואת זה אנחנו ביקשנו. אם זה יהיה חומר רב נצטרף אותו כמסמך, ואם לא יהיה חומר רב נצטרף אותו לרשימה.

י. נוריאלי: (קורא את עמוד 2).

א. כהן: יישום של מסקנות הוועדה צריך להיות מנת חלקם של הגופים העוסקים ביחסי עבודה. אני רציתי לציין שנציבות שירות עובדי המדינה עושה את הדברים חלק בעצמה וחלק על-ידי גורמים אחרים. דעתנו היא, וזאת על סמך הנסיון שיש לשפר את המצב ואנחנו יכולים להצליח בזה רק אם זה ייעשה בכוחות משותפים ולא על-ידי צד אחד בלבד האומר שיש בשירות הציבורי האגידים וחברות שיש להם תנאי שירות עדיפים על אלה הקיימים בשירות הציבורי שגרמו לתסיסה. נציבות שירות המדינה יחד עם מעסיקים נוספים - וזהו הסעיף הראשון שיש לעמוד עליו - שלא יתכן חריגים מסויימים, שיחליטו שלא תהיינה הבטחות חריגות ושינסו ליישם את ההסכמים. אינני אומר שאין חריגים. אבל אני חושב שמספר החריגים הולך וקטן ואני עומד על המשמר של ביצוע אחיד.

נקודה שניה שהולכת ומסתמנת בקשר לריבוי ההתארגנויות וריבוי הדירוגים בשיתוף עם ההסתדרות, או עמידה עקשנית ליצור דירוגים נוספים כמו ענין הפרקליטים. אנחנו נאלצנו להקים דירוגים נוספים.

א. כהן:

נקודה שלישית היא שיתוף פעולה הדוק יותר עם הוועדים על-ידי טיפוח המגע עם ההסתדרות ובשיתוף עם המכון לקידום יחסי עבודה; ולאחרונה ארגון קורסים : חוגגילים של מ"מ עם עובדים,

נקודה נוספת שהורגש בה הצורך לשפר את המינהל - דבר זה נעשה על-ידי תידרוך והכנה, וגם על-ידי קורסים שאנחנו נותנים למנכ"לים. קיים קורס שבו אנחנו פיתחנו את הפעולה ודרכי ההדברות עם נציגי האיגוד המקצועי. זהו תהליך ממושך של הדברות וישנה פעולה הבאה לשפר את הדברים.

ישנה בעיה נוספת שגרמה לתסיסה גדולה יותר מאשר הפיטורים וזוהי הבעיה של כללי פרישה. עלינו ליצור כללי פרישה אחידים וכיצד ליצור ולערוך את טכס הפרישה לאדם שעוזב את השירות. הנישה היא של אחדות תנאי השירות ולאחר שפורשים משירות המדינה - כדי לשפר דברים אלה מינינו עובדת מיוחדת שמטפלת בכך.

המגמה בכל הנושאים הללו היא להשתמש בכלים שישנם בין אם זו ועדה פריטטית או בוררות זבלא, או הליכה לבית-דין. גם אם עולים על בריקות יש למצות את ההליכים הקיימים. לראשונה סיכמנו את סיכומי הוועדה הפריטטית והעברנו מספר אכטמפלרים על-מנת שידעו שיש ברכה במגמה הזו.

אנחנו דיברנו בדיון הזה וזה מצא את ביטויו בסיכום לגבי הצורך במדיניות שכר כללי מצד אחד, והאצלת סמכויות בדרג המינהלי - מהצד השני. האצלת הסמכויות כדוגמת האצלה למנכ"לים בקשר לשעות נוספות דבר שצמצם מאד את התלות בריכוז ואיפשר תמרון רחב יותר למנכ"לים.

נקודה נוספת שעמדנו עליה במסקנות הוועדה זה ענין ניסוח ההסכמים; אם כי אנחנו יודעים שתמיד תהיינה בעיות עד כמה שלא נשפר את הניסוח. אולם עתה אנחנו מנצלים כוחות מקצועיים של מומחים ואנשי משפט - דבר שלא נעשה מספיק בזמנו. נוסף לכך, בדרך כלל הסכמים נחתמים תמיד תחת לחץ. לכן פיתחנו שיטה, אם כי היא איננה היחידה, שאנחנו חותמים תחילה על זכרון דברים שבקצבותיו אנחנו חותמים על הסכם יותר מסודר. כך עשינו עם האחיות שאחילה חתמנו על זכרון דברים ואחר-כך חתמנו על חוזה שאותו הפצנו בצורה מסודרת. אותו הדבר עשינו עם העובדים הסוציאליים, ובשלב זה אנחנו עושים זאת עם הרופאים. הלילה חתמנו זכרון דברים עם הביאו-כימאים.

בעיה נוספת היא בעיית שכר עידוד. אנחנו יודעים שהפעלת שכר עידוד יש לזה משמעות מישקית וכלכלית חשובה ביותר ויש לזה השפעה עצומה ליחס שלילי להרס הסכר הזה למתן הטבות, והשפעה חיובית - אם משתמשים בהסכר הזה בצורה נכונה. לסכר הזה יהיה מימד רציני אם הוא יצליח לשפר את הכנסתו של העובד, אם יהיו אמצעים המשתקפים - זה יהיה טוב; ואם מישוה הורס - זה הופך לשלילי. כאן אנחנו פתחנו במשא להפעלת מועצות היצור עם ההסתדרות במקומות. הוצאנו תדריך כיצד עושים את הסקרים, כיצד מרכיבים את מועצות היצור, כיצד מפעילים. למעשה, מספר היחידות הנכללות במערכת הוא קטן. אבל הוא הולך וגדל. אולם, לא כל העובדים שבמערכת מעוניינים בכך.

נקודה נוספת היא הטיפול בעובד המצטיין. לפחות אנחנו פעלנו בענפים מסויימים על-מנת לקדם את הנושא ואני חושב שכאן הסברים מיותרים.

נקודה נוספת היא ענין השירות המיוחד: נחקבלו מספר עולים חדשים, וביניהם גם מבוגרים ואקדמאיים שאינם יודעים את השפה. משום כך פתחנו יחד עם משרד החינוך והתרבות והמרכז לחינוך מבוגרים אולפן קטן בערד.

א. כהן:

אנחנו עורכים קורסים הנמשכים 3 שבועות שמקדמים את העולים החדשים להבנת הנושאים שלנו. אלה הם הדברים שאנחנו חידשנו ועשינו. אינני חושב שאפשר להצביע על תוצאות ממשיות. אבל אם אני לוקח כדוגמה את הסעיף של ניסוח ההסכם כמו זה של האחיות - אנחנו מבצעים אותו ללא שום קושי וללא כל בלבול ואני חושב שאנחנו יכולים לעלות על דרך המלך.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: תודה רבה למר כהן. אני חושבת שהצעדים הרבים שננקטו יחד עם המסקנות שהועדה תקבל אפשר יהיה לעלות על דרך המלך. אנחנו לא נוכל לכלול בגוף מסקנות הוועדה את המלצות נציבות שירות המדינה אלא נכתוב שהדברים נמצאים בנספח מספר 2. אני הייתי כותבת כך: "הוועדה רשמה לפניה הודעת נציג נציבות שירות המדינה כדלהלן: ראה נספח מספר 2". כלומר, הוועדה מציינת עובדה זו.

ה ח ל ט ה :

לקבל את הצעת יושבת-הראש לקטע המסומן ב-X בדף מספר 2.

(קורא את סעיף מספר 1).

י. גוריאלי:

אני מציע למחוק את המלה "בקפדנות".

ל. דיציאן:

ה ח ל ט ה :

לקבל את הצעת חבר-הכנסת דיציאן בסעיף 1.

(קורא את סעיפים 2 ו-3).

י. גוריאלי:

אני הייתי מוחק את כל העניין של החטבות למנכ"לים. אינני חושב שאנחנו צריכים להכניס את זה. הוציאו 22 איש, וישנם עוד 10 שהם אמנם לא מנכ"לים. אבל בדרגות של מנכ"לים.

ל. דיציאן:

אני מצטרף לדעתו של חבר-הכנסת דיציאן למחוק את סעיף 3, כי אסור לנצל את העניין. ישנה בעיה לגיטימיות של בעלי תפקידים בכירים שאצלנו היא מקבלת צורה מעוותת. אבל זה איננו פתרון לעיוות ויש לפתור אותה יחד עם ההסתדרות ונציבות שירות המדינה.

י. יודין:

ה ח ל ט ה :

למחוק את סעיף 3, ולקבל את סעיף 2.

(קורא את סעיף 4).

י. גוריאלי:

מ. דרובלס:

במה זה פסול שעובד בכיר יהיה באיגוד של עובדים.

ל. דיציאן:

אדם צריך לדעת שהוא יושב מצד אחד של השולחן ואם הוא נושא בתפקיד, או איש כוח

אדם הוא נציג ההנהלה.

י. יודין:

האיגוד המקצועי נתן את דעתו על כך עוד לפי 5-6 שנים שעובדים בדרג מסויים אינם יכולים להיות חברי ועדים. אבל לקראת הניסוח הסופי של המסקנות הייתי מבקש שנראה את ההסכם.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

ברור שיש כאן ניגוד אינטרסים, אבל אני בעד זה שכן ישאר כאן.

א. כהן:

ישנן הנחיות ברורות שעובד העוסק בכוח אדם אינו יכול להיות חבר ועד משום שישנה כבר החלטה של ההסתדרות. אבל הם יכולים לסייע. זהו דבר ישן מאד והדבר גורם לנו לקשיים כאשר אתה נתקל בתופעות של נפש חצויה.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני מציעה שאנחנו נקבל את הרישא, כי זוהי תופעה קיימת ורצוי שמי שמיצג צד אחד לא יהיה חצוי, כי זה באמת מכביד והוא איננו יכול לייצג עובדים כמו"מ.

א. כהן:

הרי זוהי הפרשה שהיתה בחיפה. יש שם סניף דואר גדול ויו"ר הוועד הוא פקיד די גבוה כך שאם ישנה אפשרות להפריד בין הדברים היו פחות סכסוכים.

מר ברק:

אפשר לכתוב: " הוועדה סבורה שאין זה רצוי שעובדים בתפקידי מנהלה בכירים ובהפקידי מנהלה הקשורים לאמרכלות וכוח אדם ישמשו בעת ובעונה אחת גם נציגי העובדים".

א. כהן:

ישנה טענה של עובדים שנציגי ההנהלה שהם עובדים, הם יותר מדי משולבים בבעיות של המשרד, וכשהם באים לנהל את המו"מ הם מייצגים את המדיניות הכללית, וברור שהנהלת המשרד צריכה לפעול במסגרת המדיניות המוסכמת.

ל. דיציאן:

אני מצטער שאני צריך לחלוק. אני כבר שמעת שיש מדיניות כללית וכבודה במקומה מונח, כי מה שקרה הוא שכל סכסוכי העבודה נובעים מכך שיש יד מרכזית יותר מדי גדולה, הן על-יד נציגות עובדי המדינה והן על-יד נציבות שירות עובדי המדינה. אני חושב שדווקא מצד"ל ההסתדרות ציין בימים האחרונים שהארגון של נציבות שירות המדינה צריך להתפצל, כי לא יתכן שגוף אחד יטפל ב-70,000 עובדים מפני שיש כאן ניגוד

ל. דיציאן:

אינטרסים - זהו אחד הגורמים העיקריים להתעררות יחסי העבודה בשירות המדינה; ואם אנחנו עושים את זה - איננו צריכים להדגיש את המדיניות הכללית, כי המדיניות הכללית כבר במקומה מונח.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: כתוב כאן "מדיניות שכר מוסכמת". המשרד אינו הגוף היחיד מכיון שגם העובדים הם שלו, והם מוצבים במועצות שלו. זו היתה צריכה להיות חלוקה פונקציונאלית. פרק א' המתדרות עובדי המדינה נקבעה מדיניות שכר. אז כאשר המשרד צריך להקפיד על מדיניות השכר ובכל המבנה נקבעה המדיניות - צריך המשרד להקפיד על ביצועה.

י. יודיץ:

אינני יכול להתעלם מכך שחלק גדול של סכסוכי עבודה בשירות המדינה ובמערכת מוסדות הציבור הקשורה לשירות המדינה, המפתח האידיאולוגי של הסכסוכים הוא ענין ההצמדה, אם כי זה לא תמיד הצמדה; ואם כן - זוהי תופעה חמורה שאני שולל אותה כאיש האיגוד המקצועי. מכיון שאם לקבל את ההנחה שאיגוד מקצועי אינו יכול לשקף נאמנה את המצב האמיתי של צרכי המשק; ואם הוא אינו יכול להגיד שבמצב ידוע צריך לקבל בסוס מסויים מבלי לגרור מיד את ציבור העובדים - כי אז אינו יכול לנהל את המשק. בזמנו היה בארץ מצב שכל ענף היה בבחינת ממלכה בפני עצמה. אחר-כך באה תביעה עצומה להכניס את כולם בדירוג אחד; ועכשיו ישנה נטיה הפוכה: להכניס סלקטיביות ואינני רוצה לפסוק כאן מה יעיל יותר. אולם דבר אחד לא נלקח בחשבון בקביעת מערכת השכר - בין אם היא ריכוזית או מפוצלת - אבל צריכה להיות איזו שהיא סמכות ומדיניות שנקבעת וזוהי המדיניות המוסכמת. לכן, החתיחות צריכה להיות למערכת השכר המוסכמת. אזי, יכולים להיות 20 דירוגים, או דירוג אחד. אבל כל הערכה צריכה להיות לגבי מערכת השכר המוסכמת; ואם לא תהיה שמירה על מערכת השכר המוסכמת נעמוד תמיד בפני סכסוכי עבודה.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: אנחנו נשאיר את הסעיף ונשנה את המספור בהתאם.

ה ח ל ט ה :

לקבל את הצעת יושבת-הראש לגבי סעיף 4.

(קורא את סעיף 5).

י. גוריאלי:

ל. דיציאן:

יש ענין של "העסקתם להקופה מסוימת". נניח, עכשיו יש צורך באחיות וחחמו אתם הסכם לשלוש שנים. (היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: ואחר-כך יבדקו מחדש ויראו אם זה מחייב). עומדת השאלה אם תנאי השכר עונים לבעיה של תוספות שכר. לכן אני מציע לכתוב: ". יש מקום לתנאי העסקה מיוחדים. תנאים אלה יהיה בהם. . ."

ה ח ל ט ה :

לקבל את הצעתו של חבר-הכנסת דיציאן בסעיף 5.

ועדת העבודה
28.1.1977
י. נוריאל:

(קורא את סעיף 6)

אני מציע למחוק את שתי השורות הראשונות של
סעיף 6.

ל. דיציאן:

אני תומך בהצעתו של חבר-הכנסת יודין.

י. יודין:

היו"ר - ש. ארבלי-אלמוזלינו: איננו צריכים לקבוע עכשיו את התערבותו של המחוקק. אני חושבת שענין יחסי העבודה צריכים להתמצות במסגרת של הסכמה ולכתוב: "הוועדה סבורה כי ניתן לטפל ולשפר את יחסי העבודה בשירות הציבורי במסגרת של עקרונות והסכמים בין עובדים למעסיקים המאפשרים פתרון בעיות. .".

ה ח ל ט ה :

לקבל את הצעת יושבת-ראש הוועדה לגבי סעיף 6.

(קורא את סעיף 7).

י. נוריאל:

אינני יכול להתייחס לבעיה שאינני מכיר אותה. הוועדה לא ראתה את ההסכם. יכול להיות שאני לא אתנגד. אבל אני לא ראיתי את ההסכם. אינני מתנגד עקרונית. אבל אני רוצה לראות מה כתוב שם.

ל. דיציאן:

אנחנו הסברנו בישיבה שלמה איך זה יפעל.

נ. אורי:

מר ברק: אבל הוועדה שמעה מפי נציג ההסתדרות על הקמת מוסד זה ולאור מה ששמעה. . (היו"ר - ש. ארבלי-אלמוזלינו: אנחנו יכולים לקבל ולהתייחס לתוכן ההסכם). אז אפשר לנסח את הסעיף: "הוועדה קיבלה מפי נציגי הממשלה וההסתדרות מידע על הקמת מוסד לבוררות מוסכמת ועל העקרונות עליהם הוא יושמת. עקרונות אלה הובאו בפני הוועדה והיא ממליצה על הקמתו של המוסד ומבקשת לזרז את הפעלותו".

מר ברק:

אני אכניס כאן את כל מה שאני מציע.

ל. דיציאן:

אני נמנע.

י. יודין:

ואם אני לא אכניס "בוררות חובה"?

היו"ר - ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני לא אכניס הסתייגות.

ל. דיציאן:

(קורא את סעיף 8).

י. נוריאל:

מבחינת הניסוח יש לומר: לאור התמורות שחלו בשירות המדינה ביחסי העבודה. . (ל. דיציאן:

י. יודין:

הוועדה תחליט).

א. כהן: זוהי ועדה בעלת אופי חיובי וגם נציגי ההסתדרות ונציגי המעסיקים הם מומחים והם נחבקשו לעשות זאת והצעותיהם תובאנה לשולחן הזה.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: אנחנו יכולים לאשר את סעיף 8.

ה ח ל ט ה :

לקבל את הצעת יושבת-ראש הוועדה לסעיף 8.

י. נוריאל: (קורא את סעיף 9).

ל. דיציאן: אני בהחלט מסכים להחלטה זו.

ה ח ל ט ה :

לקבל את סעיף 9.

י. נוריאל: (קורא את סעיף 10).

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: סעיף זה בא להדגיש פעם נוספת את ענין בהירות ההסכמים.

ה ח ל ט ה :

לקבל את סעיף 10 על שני חלקיו.

י. נוריאל: (קורא את סעיף 11).

ל. דיציאן: יש לכתוב: ללא כל סחבת מיותרת.

ה ח ל ט ה :

לקבל את סעיף 11.

י. נוריאל: (קורא את סעיף 12).

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: הסעיף הזה הוא חריף מדי.

זוהי ועדת ביקורת ואומרת להסתדרות לבדוק
מחדש את יצוג העובדים.

ג. אורי:

י. יודין: יש כאן טיף של מליס. ישנו מבנה ארגוני של ההסתדרות והוא יכול להשתנות ואני חושב שצריך לשנותו. הבעיה שהתעוררה היא שבגופים שלא הוכרו באופן רשמי לא על-ידי ההסתדרות ולא על-ידי נציבות שירות עובדי המדינה. אבל הם קובעים בסכסוכי עבודה ומנהלים את המו"מ. לכן, צריכה הוועדה להגיד באופן ברור, כי זה דבר אחראי מאד, אזי אם הוועדה תאמר לנציבות שירות עובדי המדינה שלא תנהל מו"מ - זהו דבר אחר. לכן יש לכתוב: "הוועדה פונה להסתדרות ומבקשת להכניס בהירות בקשר לבעיית יצוג עובדי המדינה על קבוצותיהם השונות".

ה ח ל ט ה :

לקבל את הצעה חבר-הכנסת יודין לסעיף 12

(קורא את סעיף 13). כאן יש לחקן ולכתוב:
" . . . לתת תוקף לתקנון זה שנקבע על-ידי הוועדה

י. גוריאל:

ההסתדרותית ולישמם בזהקדים."

ה ח ל ט ה :

לקבל את סעיף 13 בחוספת התיקונים של מר נוריאל.

(קורא את סעיף 14). כאן יש להוסיף:
"בהקדם האפשרי".

י. גוריאל:

ה ח ל ט ה :

לקבל את סעיף 14 בחוספת התיקון של מר נוריאל.